Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Remissvar över betänkandet Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar (SOU 2026:13)

(Ert dnr Ju2026/00322)

Revisorsinspektionen, som delar utredningens bedömning att hotet från möjliggörare och professionella penningtvättsaktörer är högt, ser positivt på att auktoriserade och godkända revisorer som deltar i eller aktivt bidrar till kriminella sammanslutningar kan hållas straffrättsligt ansvariga. När det gäller det subsidiära brottet *samröre med en kriminell sammanslutning* har myndigheten följande synpunkter på förslagen i betänkandet.

1 Utredningens förslag och överväganden

Genom den föreslagna bestämmelsen i 16 kap. 14 b § brottsbalken döms den som – om gärningen är ägnad att främja, stärka eller understödja en kriminell sammanslutnings allvarliga brottslighet – bl.a. lämnar juridisk, ekonomisk eller teknisk rådgivning med avsikt att informationen ska användas i samband med den kriminella sammanslutningens brottsliga verksamhet för det nya brottet *samröre med en kriminell sammanslutning*.

Begreppet rådgivning är enligt betänkandet[1] avsett att inkludera sådant som kan ingå i en yrkesmässig rådgivning eller biträde och bl.a. vara av faktabaserat, analytiskt, subjektivt eller objektivt slag. Det kan exempelvis handla om förmedling av råd, värdering av uppgifter och hjälp med en ansökan om tillstånd av olika slag. Med begreppet information ska förstås bl.a. meddelanden som innehåller exempelvis uppgifter eller kunskap om fakta,

[1] Se s. 364.

data eller instruktioner. Informationen kan förmedlas i vilket medium eller vilken form som helst och behöver inte vara bearbetad, organiserad eller strukturerad på något särskilt sätt för att kunna bli användbar i samband med den kriminella sammanslutningens brottsliga verksamhet.

Det angivna bör enligt betänkandet främst komma i fråga för juridisk, ekonomisk och teknisk rådgivning. Dessa sakområden bör anses som särskilt värdefulla för en kriminell sammanslutnings förmåga att utföra sådan allvarlig brottslighet som omfattas av definitionen. Det gäller exempelvis sådan rådgivning som kan lämnas av professionella yrkesutövare såsom bl.a. advokater och revisorer.

Det föreslås krävas uppsåt till att det är fråga om en kriminell sammanslutning. Det ska vara tillräckligt med ett likgiltighetsuppsåt i den delen. Åklagaren ska även behöva visa att rådgivningen har varit ägnad att främja, stärka eller understödja den kriminella sammanslutningens allvarliga brottslighet, men inte att en viss effekt har uppstått. För straffansvar ska krävas att den enskilde har avsiktsuppsåt till att informationen som rådgivningen innebär ska användas i samband med den kriminella sammanslutningens allvarliga brottslighet.

För att samröresbrottet inte ska träffa mer perifera handlingar och åtgärder, där ett straffansvar inte är motiverat, och för att undvika orimliga resultat bör det finnas ett undantag för sådant som skulle kunna bedömas som försvarligt eller ringa.

Det ska bl.a. vara försvarligt att lämna exempelvis rådgivning och information som behöver utbytas mellan en advokat och dennes klient inom ramen för ett offentligt uppdrag eller vid annat klientförhållande. Det kan inte uteslutas att även andra situationer än dessa, exempelvis för en revisor eller andra yrkesutövare som har en omsorgsplikt eller uppgiftsskyldighet av något slag, kan komma att omfattas av undantaget.

2 Revisorsinspektionens synpunkter

Rådgivningsbegreppet

I avsnitt 8.6 e) i betänkandet, *Särskilt om professionella penningtvättare*, nämns bl.a. revisorer och att en revisor bl.a. kan ”felaktigt tillstyrka” ett företags årsredovisning och därigenom exempelvis dölja penningtvättstransaktioner eller övervärdera företagets tillgångar.[2] Revisorsinspektionen vill med anledning av detta framföra följande.

Enligt 9 kap. aktiebolagslagen (2005:551) ska en revisor efter varje räkenskapsår lämna en revisionsberättelse.

För att kunna lämna revisionsberättelsen ska revisorn granska bolagets årsredovisning och bokföring samt styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning. Granskningen ska utföras med professionell skepticism och vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver. Målet med granskningen är att inhämta tillräckliga och ändamålsenliga bevis för att kunna lämna ett uttalande som utformats så att det ökar graden av tilltro hos andra användare än uppdragsgivaren/kunden.

Revision utgör inte rådgivning, utan är ett fristående uppdrag av särskilt slag där revisorn är oberoende och självständig i förhållande till bolaget och dess företrädare. En revisor som lämnar en revisionsberättelse ägnar sig alltså enligt Revisorsinspektionens mening inte åt rådgivning och kommer därför inte att omfattas av brottet samröre med en kriminell sammanslutning.

Undantagssituationer

Om revision trots det ovan sagda ska anses omfattas av lagens tillämpningsområde behöver frågan om undantagssituationer beröras.

I avsnitt 13.2.4, *Särskilt om juridisk, ekonomisk eller teknisk rådgivning i punkten 3*, anges att det är företrädare för den kriminella sammanslutningen som är eller ska bli mottagare av informationen, vilket innebär att det räcker med att den enskilde har gjort vad som ankommer på honom eller henne för att förmedla informationen till någon i den kriminella sammanslutningen. Det spelar därför ingen roll om informationen av någon anledning inte når mottagaren. Det straffbara handlandet kräver således endast att

[2] Se s. 198.

avsikten har varit att informationen som lämnas ska användas i samband med den kriminella sammanslutningens brottsliga verksamhet och att den är ägnad att främja, stärka eller understödja den kriminella sammanslutningens allvarliga brottslighet. Det är därmed inte fråga om att straffbelägga sådan rådgivning som enbart sker i förhållande till en icke-kriminell del av en kriminell sammanslutnings verksamhet, om sådan blandad verksamhet finns.[3]

I detta sammanhang är det enligt Revisorsinspektionen viktigt att beakta att ett utifrån ett civilrättsligt synsätt är utgångspunkten att revisorn är bolagets syssloman och skyldig att verka i bolagets och dess intressenters intresse.[4] Att revisorn ska verka i bolagets intresse innebär dock ingen inskränkning i revisorns skyldighet att utföra revisionen med opartiskhet och självständighet. Vidare ska en revisionsberättelse enligt 9 kap. 5 § aktiebolagslagen lämnas till bolagsstämman. Mottagaren av revisionsberättelsen är alltså ägarna av bolag och inte dess styrelse eller andra företrädare.

Betänkandet ger inte några exempel på vilka situationer där rådgivning som lämnas av en revisor kan omfattas av undantaget för s.k. blandad verksamhet.

En situation som exempelvis kan uppkomma är om en revisor i slutet av revisionen upptäcker en aktivitet eller transaktion som föranleder misstankar om brottslig aktivitet och därmed vidtar fördjupade kundkännedomsåtgärder. Vid en sådan fördjupad granskning skulle revisorn kunna upptäcka kopplingar mellan en styrelseledamot och organisad brottslighet samt att delar av bolagets verksamhet utnyttjas, t.ex. för att tvätta pengar. I detta exempel är övrig verksamhet icke-kriminell och övriga styrelseledamöter och ägarna av bolag saknar kriminella kopplingar.

Revisorn ska i detta fall rapportera misstanken till Polismyndigheten enligt 4 kap. 3 § lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism, alternativt enligt 9 kap. 44 § aktiebolagslagen i särskild handling till åklagare redogöra för misstanken samt ange de omständigheter som misstanken grundar sig på.

Revisorn har i den beskrivna situationen kännedom om förekomsten av den kriminella sammanslutningen och vetskap om att en lämnad revisionsberättelse kan medverka till att dölja penningtvättstransaktioner. Om revisorn inte lämnar en revisionsberättelse åsidosätter hon eller han emellertid de skyldigheter revisorn har till bolagets ägare. Vidare är

---

[3] Se s. 364 f.
[4] Se prop. 1997/98:99 s. 161.

mottagaren av revisionsberättelsen ägarna, som i exemplet inte tillhör den kriminella sammanslutningen.

Enligt Revisorsinspektionens mening finns det ett behov av tydligare exemplifieringar på när ett lämnande av en revisionsberättelse i liknande situationer kan anses vara försvarlig när det finns blandad verksamhet.

Näringsfriheten

Enligt 2 kap. 17 § regeringsformen får begränsningar i rätten att driva näring och utöva yrke införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte enbart att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag.

Revisorsinspektionen ser en risk med att den föreslagna lagstiftningen kan leda till ökad riskaversion inom revisionsbranschen. En konsekvens av detta kan medföra en indirekt begränsning av näringsfriheten på det sätt som beskrivs nedan.

Den revisionsplikten som finns i bl.a. aktiebolagslagen innebär att vissa företag enligt lag har måste ha en auktoriserad eller godkänt revisor. Ett aktiebolag som, trots skyldighet att ha en revisor, inte lämnar in en revisionsberättelse tillsammans med sin årsredovisning till Bolagsverket kan ytterst komma att tvångslikvideras enligt 25 kap. 11 § aktiebolagslagen.

I avsnitt 7.3, *Den organiserade brottslighetens utbredning*, nämns finansmarknadsbrott och ett exempel som tas upp är det s.k. Allra-målet. Omständigheterna kring Allra är ett exempel på den förslagna lagens indirekta effekter på näringsfriheten.

Allra-koncernen hade fram till våren 2017 ett visst registrerat revisionsbolag valt revisor. Men efter att revisionsbolaget vidtagit en utredning avgick det som revisor samt lämnade in en anmälan till Ekobrottsmyndigheten. Bolagsverket utsåg sedan ett annat registrerat revisionsbolag till ny revisor.

De personer som sedermera dömdes för brott i Allra-härvan kan tänkas ha uppfyllt definitionen av en kriminell sammanslutning och misstankarna om oegentligheter i koncernen var allmänt kända när det senare revisionsbolaget accepterade revisions-uppdraget. Bolagets företrädare hade dock under år 2017 inte näringsförbud och hade en legal rätt att driva näringsverksamhet. En förutsättning för att kunna driva verksamhet var dock att Allra-bolagen hittade en ny revisor.

En följd av den föreslagna lagen kan, enligt Revisorsinspektionens mening, vara att vissa bolag får svårigheter att hitta en revisor. Det kan t.ex. vara bolag som är omskrivna i media (såsom Allra var vid tidpunkten) eller bolag som drivs av personer som är släkt med personer inom kriminella sammanslutningar.

En revisor behöver innan ett uppdrag accepteras uppnå kundkännedom. Vid en sådan process kan till exempel privata kopplingar hos bolagets företrädare och artiklar i media uppmärksammas. Revisorer kan då, beroende på de omständigheter som identifieras, se en risk att åtalas för samröre med en kriminell sammanslutning och välja det säkra alternativet att avstå från att anta ett potentiellt uppdrag. En konsekvens för bolaget kan då bli att det inte kan hitta en revisor som är villig att väljas till bolagets revisor. Den yttersta följden i en sådan situation är att Bolagsverket beslutar att bolaget ska gå i likvidation.

Den föreslagna lagen innebär alltså inte en direkt inskränkning i näringsfriheten. Men tillgången till revision är en nödvändighet för att kunna bedriva näringsverksamhet i bl.a. aktiebolagsform. Den förslagna lagen innebär inte i sig en inskränkning i tillgången till revision, men upplevd risk hos revisorer för att sammankopplas med vissa personer och bolag kan medföra att personer som har en legal rätt att driva näring inte kan utnyttja denna rättighet.

Beslut om detta yttrande har fattats av myndighetschefen Anders Ahlgren i närvaro av chefsrevisorn Anna-Karin Brusk Rönnqvist samt avdelningsdirektören Tobias Fredriksson som har föredragit ärendet.

Anders Ahlgren

Tobias Fredriksson